

Мачушник О. Л., Полонська Н. О. Уявлення сучасних студентів про справедливість / Мачушник О. Л., Полонська Н. О. // Сучасний вимір психології та педагогіки: Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 24-25 травня 2019 року). – Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2019. – С. 26-29.

С. 26

Мачушник О. Л.

викладач кафедри загальної, вікової та педагогічної психології,

Полонська Н. О.

студентка IV курсу соціально-психологічного факультету,

Житомирський державний університет імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

УЯВЛЕННЯ СУЧАСНИХ СТУДЕНТІВ ПРО СПРАВЕДЛИВІСТЬ

Починаючи з дитинства, у сім'ї, дитячому садку, в школі дітям розповідають що таке добро і зло; розповідають як правильно діяти в тих чи інших ситуаціях, одним словом, навчають справедливості. Дане поняття відображено у працях багатьох зарубіжних та вітчизняних вчених. Вони вивчали справедливість як етичну проблему (В. Блощинська, А. Гусейнова, В. Малахова); досліджували на психологічному рівні (К. Альбуханова-Славська, І. Бех, М. Боришевський, О. Гулевич, Г. Левінталь, Ж. Піаже); розглядали як обов'язковий принцип релігії, політики, культури (М. Бердяєв, В.Соловйова, Г.Сковорода). Поняття справедливості було відомо ще з античних часів. Перші ідеї висунув ще Арістотель, характеризуючи справедливість з

С. 27

двох сторін: як закон (і в цьому значенні справедливість трактується як одна із найважливіших чеснот, що охоплює всі інші цінності) та як особливу більш вузька цінність чи чеснота, відмінну від інших [1, с. 45]. М. Г. Тофтул визначає справедливість як загальне співвідношення цінностей, благ між собою і конкретний розподіл їх між індивідами, належний порядок людського співжиття, який відповідає уявленням про сутність людини і її невід'ємні права

[2, с. 143]. Категорія справедливості передбачає співвідношення кількох (двох або більше) моментів, між якими належить установити етичну відповідність; так, справедливо, що гідному вчинку відповідала заслужена винагорода, злочину – кара, правам – обов’язки і т. п. [3, с. 197]. Термін «справедливість» є одним із найуживаніших слів, яке використовується людьми у різних ситуаціях. І хоча на сьогоднішній день існує безліч різноманітних визначень даного поняття, в зв’язку з швидким рівнем розвитку сучасного суспільства відбувається переоцінка людьми моральних цінностей, внаслідок чого поняття справедливості набуває нового значення. Тому уявлення сучасної молоді про справедливість потребує додаткового вивчення. Наше дослідження було проведено на базі Житомирського державного університету імені Івана Франка серед студентів 3 та 4 курсів соціально-психологічного факультету, загалом 30 осіб. З метою вивчення даного явища, ми розробили анкету, яка була запропонована досліджуваним, конфіденційність наданих нам відповідей була збережена.

Речення «справедлива людина – це...» студенти продовжили словами: «чесна людина» – 60 % наших досліджуваних; «людина, яка є об’єктивною стосовно інших, совісною, такою, яка керується правильними висновками» – 20 %; «людина, яка здатна відстоювати як свої права так і права інших людей» – 7 %; «відповідальна людина» – також 7 %; відповіді «толерантна людина, така, яка керується моральними нормами» та «людина, яка не зраджує своїм принципам» отримали по 3 %. Як бачимо, в цілому молодь правильно визначає дане поняття, на їхню думку справедлива людина є чесною, об’єктивною, моральною, совісною людиною. На питання про те, які інститути виховання навчають справедливості, студенти виділили: навчальні заклади (дитячий садок, школа, університет) – 58 %; найближче оточення (сім’я, родина, друзі) – 39 %, ЗМІ (книги, Інтернет-джерела тощо) – 3 %. Вочевидь, що роль соціальних інституцій у формуванні та розвитку даної категорії є пріоритетною для молоді.

Стосовно питання про те, чи відрізняється розуміння справедливості нашої країни, від інших країн світу, 74 % студентів обрали відповідь «так», адже у

кожній країні існує свій менталітет, свої цінності, звичаї та традиції, які створюють своє поняття щодо справедливості. На противагу їм, 10 % опитуваних вважають, що розуміння справедливості є однаковим в усіх країнах світу. 16 % студентів важко визначитись з відповіддю на дане питання. На питання про те, чого у світі більше – справедливості чи несправедливості, переважна більшість студентів (77 %) проголосували за несправедливість. 10 % опитуваних вважають, що у світі переважає справедливість. Ще 10 % досліджуваних стверджують, що у світі є порівну і справедливості, і несправедливості. 3 % студентів важко відповісти на дане питання. Як бачимо, наші досліджувані, будучи молодими людьми, і лише входячи у доросле життя, вже вважають цей світ несправедливим, а отже повним загрозою.

Відповідаючи на питання «Що було б, якщо б у світі зовсім не існувало справедливості», 70 % студентів відповіли, що «настав би повний хаос, у світі

С. 28

панувала б анархія, людей охопила б абсолютна жорстокість, настав би час панування зла і беззаконня, людство повністю було б оточене обманом, населення землі різко зменшилось та повернулося б рабовласництво». 10 % студентів зазначають, що відбувся б абсолютний регрес суспільства, його руйнація, аж до настання кінця світу. Ще 10 % опитуваних впевнені у тому, що нічого б не змінилося, усе було б так, як і зараз, адже на сьогоднішній день люди усюди стикаються з несправедливістю. 3 % молодих людей стверджують, що на заміну справедливості у світі з'явилися б інші моральні правила, які б регулювали поведінку людей. 7 % студентів важко відповісти на дане питання.

Стосовно питання про те «скільки відсотків людей у нашій країні є справедливими?», то 26 % студентів вважають, що таких є трохи менше половини (40 %). 16 % опитуваних впевнені, що половина людей нашої держави справедливі. 15 % досліджуваних вважають справедливими лише третину українців. 13 % запевняють, що таких людей – 35 %-45 %, ще 12 % – піднімають планку до 60-70 %. 9 % респондентів припускають, що лише десята частина людей на Україні є справедливими. 6 % студентів вважають

справедливими 55 % жителів. У 3 % респондентів справедливими є 80 % жителів нашої країни. Отже, згідно результатів відповідей на дане питання, можна сказати що більшість студентів, вважають справедливими невелику частину жителів України, що свідчить про перевагу думки про несправедливе ставлення українців один до одного. Оцінюючи власну справедливість за десятибальною шкалою, 30 % студентів зупинилися на відмітці 8; така ж сама кількість досліджуваних обрала 6 позицію; по 13 % досліджуваних вказали на цифри 7 та 9; 8 % – обрала 10 позицію і по 3 % – цифри 5 та 4. Отже, в цілому, студенти високої думки про розвиток цієї якості у себе, оцінюючи рівень своєї справедливості як високий (50 %) та середній (47 %). Лише невеликий їх відсоток (3 %) вважає, що вони не є носіями цієї чесноти, вказуючи на її низький рівень розвитку у себе.

Відповідаючи на питання, «В якій професійній сфері найчастіше можна стикнутися з несправедливістю», найбільший відсоток опитуваних (33 %) обрала політичну діяльність; 26 % студентів впевнені, що несправедливість існує в усіх професійних сферах; 17 % досліджуваних вважають, що найбільша несправедливість панує у роботі правоохоронних органів; 10 % студентів вказали на медичну сферу; 7 % обрала сферу освіти та ще 7% опитуваних вважають, що найчастіше з несправедливістю можна стикнутися там, де створюється різного виду бізнес. Отже, виходячи з даних відповідей, можна сказати, що найбільша недовіра сучасної молоді направлена саме до влади, політиків, адже саме там, на їх думку, панує найбільша несправедливість. На питання: «Чи доводилось вам коли-небудь стикнутися з несправедливістю?», усі 100 % молодих людей відповіло «так». 37 % опитуваних зазначили, що стикалися з несправедливістю при оцінці знань в школі та університеті. 13 % опитуваних стикалися з несправедливістю у стосунках з товаришами та друзями. 10 % студентів вказали на несправедливе ставлення до людей і, зокрема до себе, з боку влади. 7 % досліджуваних усюди вбачають несправедливе ставлення до себе. 3 % студентів потерпали від несправедливого ставлення до себе з боку керівництва на роботі. Такий же відсоток молодих

людей стикнувся з несправедливістю, яка пов'язана з гендерною нерівністю. 27 % студентів не обґрунтували відповідь на дане питання, що може свідчити про складність для опитуваних згадати ситуацію, в якій би до них ставились несправедливо. Отже, усім

С. 29

студентам не раз у житті доводилось стикатись з несправедливістю. Найбільше вона проявлялась для них при оцінці знань у школі та університеті. Даний факт може свідчити про недовіру студентів до викладачів, сумніви щодо їх об'єктивності на рахунок себе та їхніх товаришів.

Стосовно питання про те, чи в усіх ситуаціях людина повинна бути справедливою, 77 % студентів відповіли «так», адже, якби усі люди завжди чинили по-справедливості, то й життя здавалося б легшим, і світ став би набагато кращим та добрішим. 23 % опитуваних вважають що прояв справедливості великою мірою залежить від ситуації, яка склалася. На їхню думку, якщо це стосується ситуації особистого самозбереження, то потрібно діяти на благо собі, не зважаючи на те, чи є це справедливим стосовно інших людей, а також несправедливість потрібна у випадках, коли когось необхідно провчити. Як бачимо, частина молоді ще не досягла моральної зрілості. На питання «Чи завжди Ви є справедливими до інших людей?» 77 % студентів відповіли негативно, пояснюючи це тим, що все залежатиме від того, яка складеться ситуація, та від того, по відношенню до кого проявлятиметься їхня справедливість. Якщо питання стосуватиметься рідних і близьких людей, то відсоток справедливості буде набагато вищим, ніж до незнайомих людей або до людей, до яких їм байдуже. 17 % досліджуваних запевняють, що завжди є справедливими щодо інших людей, адже це найцінніша якість особистості, яка має бути притаманна кожному. 6 % студентів важко відповісти на дане питання.

Отже, узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна сказати, що дане питання є надзвичайно цікавим та потребує подальшого вивчення на усіх вікових етапах дорослішання людини, адже ми, зокрема, виявили, що, в

цілому, молодь має досить непрості стосунки із справедливістю, вимагаючи її для себе та своїх близьких і відмовляючи у ній іншим людям, аби лише їхня вигода не була порушена.

Список літератури:

1. Малахов В. А. Етика. Курс лекцій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Віктор Малахов. – 3-є вид. – К. : Либідь, 2001. – С. 197.
2. Младенович М. Об идее справедливости и ее реализации / М. Младенович // Гуманитарное знание: теория и методология. – 2009. – № 3. – С. 45.
3. Тофтул М. Г. Етика: навч. пособ. / М. Г. Тофтул. – К. : Академія, 2006. – С. 143.